

Výměnný program EU pro uhelné regiony

Výměna mezi Západní Makedonií (EL), Moravskoslezskem (CZ) a Ida-Virumaa (EE)

exchangeEU

Studijní pobyt v západní Makedonii, Řecko

Mladí zástupci západní Makedonie (Řecko), Moravskoslezska (Česká republika) a Ida-Virumaa (Estonsko) se sešli ve městě Florina v Řecku, aby diskutovali o efektivním zapojení mladých lidí do procesu spravedlivé transformace. Tyto tři regiony představily své případové studie a představily projekty [EU Teens4Green](#), které poskytly náhled na úspěchy. Úspěšná klimatická setkání v estonském městě Ida-Virumaa umožnila mládeži poskytnout zpětnou vazbu, která vedla k předložení 26 návrhů ministru a prezidentovi, které přispívají k národním plánům a regionálním strategiím. Hejtman Moravskoslezského kraje se také zapojil do diskuse o transformaci regionu společně se studenty. Západní Makedonie podnikla kroky prostřednictvím přeshraničního občanského dialogu o Zelené dohodě EU, vzdělávacích center a konferencí mládeže zaměřených na spravedlivou transformaci. Tyto úsilí slouží jako inspirace pro další regiony a zároveň představují závazek zapojit mladé lidi do budování udržitelné a spravedlivé budoucnosti.

V rámci iniciativy EU Teens4Green regiony již téměř dva roky provádějí projekty s rozpočtem 10 000 EUR, které mají za cíl podporovat **zapojení mládeže do spravedlivé transformace**. Jedním z projektů je například kurz ekologického hrdiny, který je určen pro školáky a zaměřuje se na historii projektu a problematiku nakládání s odpady v regionu Ida-Virumaa. Ve západní Makedonii jsou realizovány tři projekty, které zahrnují například Escape Room s hádankami souvisejícími s udržitelností nebo živou knihovnu v Kozani, která propojuje mladé lidi s udržitelnými postupy. Tyto projekty slouží k osvětě a motivaci mladých lidí v oblasti udržitelného rozvoje.

Během výměny se mladí lidé angažovali ve významném dialogu s viceguvernérem pro spravedlivou rozvojovou transformaci, bývalým starostou města Kozani a současným předsedou energetických společností. Tématem diskuse byly výzvy spojené s prováděním územního plánu spravedlivé transformace (TJTP) a zapojením občanů do tohoto procesu. Účastníci zdůraznili důležitost přístupu "zdola nahoru", strategií rekvalifikace, participativního řízení a spolupráce s místními podnikateli a občany pro úspěšný přechod. Diskuze přinesla konstruktivní myšlenky a návrhy, které podpoří efektivní a participativní transformaci regionu.

ZÁPADNÍ MAKEDONIE, ŘECKO

Role	Hostitelský region	Mentor
Hlavní zúčastnění aktéři	Asociace aktivní mládeže Floriny (OENEF) Europe Direct Centrum západní Makedonie	
Oblast odborných znalostí	Podpora účasti mládeže a dobrovolnictví	

MORAVIA-SILESIA, ČESKÁ REPUBLIKA

Role	Hostitelský region	Mentee
Hlavní zúčastnění aktéři	Ostravská univerzita, Ostrava Expat Centrum, Gymnázium Třinec	
Oblast odborných znalostí	Zapojení mládeže, účast, spravedlivá transformace	

IDA-VIRUMAA, ESTONSKO

Role	Návštěvní region	Mentee
Hlavní zúčastnění aktéři	Lidé s cílem (PWP) Liit	
Oblast odborných znalostí	Účast, občanské shromáždění, zapojení mládeže	

Profily regionů

Směrem ke spravedlivému odklonu od uhlí

V loňském roce Evropská komise poskytla značné finanční prostředky pro TJTP mimo uhlí. Tyto tři regiony jsou nyní v počáteční fázi jejich provádění.

ZÁPADNÍ MAKEDONIE, ŘECKO

Stav postupného vyřazování uhlí¹

PROBÍHÁ

4000
zaměstnaných
uhelných dělníků

Cíl uzávěrky

2028

3

Těžba
uhelných dolů

3

uhelné elektrárny
v provozu

20-30%

podíl výroby elektřiny
z uhlí

1 až do roku 2023.

Stav spravedlivé energetické transformace

V červnu 2022 Evropská komise oficiálně schválila řecký plán spravedlivé transformace, což představuje první schválení tohoto plánu. V západní Makedonii, která je největší lignitovou oblastí v Řecku, přispívají uhelné doly a uhelné elektrárny více než 75% energetických potřeb země. Tento region je také primárním cílem Fondu pro spravedlivou transformaci (JTF), který poskytne 63% finančních prostředků. V rámci schváleného plánu je navrženo vytvoření "inovační zóny" s cílem podpořit rozvoj infrastruktury a inovačního podnikání, což umožní postupné opuštění uhlí. Součástí transformace je také rozsáhlé využití vodíku ve městském prostředí.

MORAVIA-SILESIA, CZECH REPUBLIC

Stav postupného vyřazování uhlí

PROBÍHÁ

5000
Pět tisíc zaměstnanců
uhelných elektráren

Cíl uzávěrky

2024

2

těžba
uhelných dolů

0

uhelných elektráren
v provozu

16%

podíl výroby elektřiny
z uhlí

Stav spravedlivé energetické transformace

V září byl český TJTP (Teritoriální plán spravedlivé transformace) schválen Evropskou komisí, což České republice otevřelo přístup k grantům ze Fondu pro spravedlivou transformaci (JTF) ve výši 1,64 miliardy eur. Tento finanční podporu obdrží tři uhelné regiony v zemi. Moravskoslezsko, jako největší uhelný důlní region v České republice, čelí různým ekologickým výzvám, včetně znečištění ovzduší a podzemních vod v důsledku průmyslových aktivit. V rámci řešení těchto problémů bude Fond pro spravedlivou transformaci investovat do projektů dekontaminace a také poskytne finanční prostředky na rozvoj skladování energie a výzkumu.

IDA-VIRUMAA, ESTONIA

Stav postupného vyřazování uhlí

PROBÍHÁ

2000
zaměstnaných
uhelných dělníků

Cíl pro uzavření

2040²

18

těžba ropných
břidlicových dolů

7

uhelných elektráren
v provozu

37%

Přibližně 37% podíl
výroby elektřiny z uhlí

Stav spravedlivé energetické transformace

V říjnu 2022 Evropská komise schválila estonskou dohodu TJTP, která investuje 354 milionů EUR do grantů JTF na provedení sociálně spravedlivého ekologického přechodu v Ida-Virumaa, estonském těžebním regionu s největší uhlíkovou náročností. Cílem TJTP je vytvořit více než 1000 pracovních míst, poskytnout finanční pomoc a nabídnout pečlivě navržené rekvalifikační programy na podporu pracovníků během přechodu. Plán navíc zahrnuje investice do výroby zelené energie a rozvoje diverzifikované ekonomiky.

² Estonsko si stanovilo za cíl ukončit výrobu elektřiny z ropných břidlic do roku 2035, postupně ukončit výrobu energie z ropných břidlic do roku 2040 a dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality.

Společné výzvy

Oba regiony čelí společným výzvám:

- Regiony se potýkají se strukturálními nedostatky, jako je odliv mozků v důsledku nedostatku pracovních příležitostí a omezené přitažlivosti pro mladé lidi;
- Mladí lidé čelí značným překážkám bránícím aktivní účasti na spravedlivé transformaci, zejména kvůli nedostatku znalostí a pochopení procesu spravedlivé transformace;
- Méně příležitostí k vyjádření názorů a účasti na spravedlivém přechodu. Tato výzva vyplývá z různých faktorů, včetně diskriminace na základě věku, nedostatečného zastoupení a omezeného přístupu k rozhodovacím procesům.

Témata zaměření

Abychom úspěšně přešli na nízkouhlíkové hospodářství, je nezbytné zapojit a podpořit místní komunity. Mladí lidé mají v tomto procesu klíčovou úlohu, neboť přechod přímo ovlivňuje jejich budoucnost. Jejich perspektivy, obavy a aspirace jsou proto zásadní pro dialog o přechodu k udržitelnější ekonomice.

Zapojení mládeže do procesu spravedlivého přechodu

Výměna se zaměřila na účinné zapojení mladých lidí do procesu spravedlivé transformace. Navrhované činnosti zahrnují: místní orgány zaměstnávání mladých lidí, zlepšování jejich image, organizování soutěží pro projekty pro mládež a mezi školami, poskytování podpory prostřednictvím mentorů, vytváření více prostor pro spolupráci, využívání sociálních médií jako hlavního zpravodajského kanálu, využívání gamifikačních přístupů ke komunikaci o spravedlivé transformaci.

Realizace projektu

Během diskusí zástupců mládeže se klíčově hovořilo o úloze mladých lidí při realizaci projektu a potřebných dovednostech. Zdůrazněno bylo, že pro úspěšný příspěvek mladých lidí je důležitá efektivní komunikace, budoucí znalosti trhu práce a schopnosti řešit problémy. Aby byli mladí lidé schopni efektivně přispět, potřebují informace o procesu transformace, dostupných příležitostech a relevantních zdrojích pro výzkum. Důraz byl také kladen na porozumění regionálním potřebám, rozvoj kritického myšlení a pozitivní postoj. Znalosti sehrávají klíčovou roli při dosahování různých cílů.

Doporučení

- + Využít online platformy, komunikační nástroje a gamifikaci k zapojení mladých lidí do spravedlivého přechodu. Jejich znalost digitálních technologií usnadňuje jejich efektivní oslovení, informování a zapojení;
- + Vytvořit inkluzivní systém s větším zapojením mládeže, jako je lepší zastoupení v rozhodování, větší mentorství, více co-workingových prostor a zapojení do televizních programů a diskusí;
- + Vytvořit studijní programy, rekvalifikační příležitosti a kulturní výměny s cílem vybavit mladé jedince pro moderní práci

- doporučující síly. Podpora talentovaných odborníků, aby zůstali ve svých domovských zemích, podporuje místní hospodářský růst a prosperitu;
- + Pochopení a řešení potřeb mládeže: tvůrci politik a vedoucí komunit musí aktivně podporovat místní rozvoj talentů, přitahovat slibná odvětví a podporovat podnikatelské aktivity ekosystému, který naplňuje touhy mladých lidí. Zastoupení v rozhodovacích procesech může pomoci identifikovat a řešit tyto potřeby;
- + Vytvářet prostředí, které podporuje růst a blaho mladých lidí, poskytuje zdroje, sociální příležitosti a podporu. To zabraňuje odlivu mozků a vytváří udržitelnou budoucnost pro budoucí generace v uheľných regionech.

“Měli jsme jedinečnou příležitost dozvědět se, jak ostatní země přistupují k transformaci. Náš region tak může dále realizovat získané poznatky ve svém vlastním rozvoji.”

Vojtěch Meier, Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Moravskoslezský kraj

“Výměna byla skvělou vzdělávací zkušeností pro všechny účastníky a inspirovala mnoho čerstvých nápadů, které můžeme realizovat v naše domovské země.”

Julia Politševa, Lidé s cílem Liit člen představenstva, Estonsko, Ida-Virumaa

Poučení

- ✓ Současný systém není koncipován tak, aby vyhovoval potřebám mladých lidí, což by mohlo vést k jejich vyloučení a odpojení;
- ✓ Mladí lidé mohou být více nakloněni k účasti na iniciativách v oblasti spravedlivé transformace, pokud jsou vedeni inspirativními vzory, které slouží jako obhájci;
- ✓ Informace o spravedlivém přechodu nejsou snadno dostupné a často nejsou prezentovány srozumitelným způsobem;
- ✓ Aby byl přechod úspěšný, musí být struktura řízení více participativní. Investice do místních podniků, energetických komunit, dovedností a motivace lidí jsou nutné.

Rozvoj programu

exchangeEU se skládá z dvou fází výměny, které probíhají od listopadu 2021 do června 2023. První fáze trvala od listopadu 2021 do října 2022 a druhá fáze byla zahájena v listopadu 2022. Během každé fáze jsou kandidátské regiony pečlivě párovány podle svých trajektorií spravedlivé transformace a postupného odchodu od

uhlí. Propojené regiony poté úzce spolupracují při přípravě studijní návštěvy v jednom z regionů, která je navržena na základě jejich konkrétních potřeb a tematických zájmů. Procesem je podporují přidělení facilitátoři výměny, kteří jsou k dispozici po celou dobu.

O burzeEU

exchangeEU je výměnný program pro uhelné, hnědouhelné, rašelinové a ropné břidlice (uhlí+) regiony v transformaci v Evropské unii (EU). Program je součástí iniciativy uhelných regionů v přechodu (CRiT) a je realizován Evropskou komisí.

Vzhledem k potřebě urychlit spravedlivý a nízkouhlíkový přechod energetiky v Evropě, iniciativa exchangeEU usnadňuje spolupráci a vzájemné učení mezi regiony EU, které se dosud spoléhaly na uhlí. Cílem této iniciativy je podpořit provádění strategií pro spravedlivou energetickou transformaci v regionech EU. Hlavním záměrem je pomoci regionům EU s uhlím v dekarbonizaci svých energetických systémů a zároveň chránit pracovníky a komunity prostřednictvím diverzifikace hospodářství a technologických inovací. Během programu si zúčastněné regiony vyměňují zkušenosti a spolupracují na překonávání současných výzev, kterým čelí v procesu spravedlivé transformace. Iniciativa exchangeEU tak vytváří prostor pro budování rozsáhlé sítě odborníků a praktiků ve zmíněných oblastech.

Výsledky druhého kola podávání žádostí

K účasti bylo vybráno celkem **17 uhelných+ transformujících se regionů**

Výsledkem procesu párování bylo **9 výměn**, včetně 5 regionálních párů a 4 regionálních trojúhelníků.

Zúčastněné regiony představují celkem **11 členských států EU**: Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Estonsko, Německo, Řecko, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

Navštivte naše webové stránky

Navštivte webové stránky platformy pro spravedlivou transformaci

Přihlaste se k odběru našeho newsletteru

Navštivte naše kanály sociálních médií

ExchangeEU ios osa [söepiirkondade üleminekualgatuses /CRiT\)](#)